

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Голова приймальної комісії
Університету «Україна»

Петро ТАЛАНЧУК

2025

**ПРОГРАМА
СПІВБЕСІДИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

для здобуття освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра
на основі базової середньої освіти

Розглянуто та рекомендовано до затвердження на
засіданні циклової комісії із загальноосвітніх дисциплін

Протокол № 8 від 27 березня 2025 року

Голова комісії Світлана СІМОНОВА

**Київ
2025**

ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму для вступників до Фахового коледжу «Освіта» ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» розроблено згідно з програмами 5-9 класів.

Питання програми передбачають з'ясування глибини засвоєних абітурієнтом філологічних знань, вміння їх застосовувати практично. Питання мають виявити рівень володіння теоретичними відомостями про мовні явища, перевірити вміння фонетичного, морфологічного та синтаксичного аналізу мовних одиниць, практичного застосування правил граматики та культури усного й писемного мовлення.

Завдання співбесіди полягає в тому, щоб перевірити відповідність знань, умінь та навичок вступників програмним вимогам; виявити та оцінити рівень навчальних досягнень вступників; оцінити ступінь підготовленості вступників до подальшого навчання.

Під час співбесіди вступник повинен продемонструвати відповідний рівень знань з української мови.

Матеріал програми з української мови розподілено за такими розділами:

- Фонетика;
- Лексика. Фразеологія;
- Будова слова. Словотвір;
- Морфологія. Орфографія;
- Синтаксис і пунктуація;
- Стилїстика.

При підготовці до вступного випробування вступникам рекомендується скористатися підручниками та матеріалами, які рекомендовані Міністерством освіти і науки України.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Результати співбесіди для абітурієнтів, які вступають на основі базової середньої освіти,

оцінюють за 200-бальною шкалою:

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
100	Абітурієнт (абітурієнтка) на елементарному рівні відтворює матеріал, називаючи факт або явище, будує лише окремі, не пов'язані між собою речення; лексика висловлювання дуже бідна; не вміє узагальнити матеріал, не наводить приклади.
105	Абітурієнт (абітурієнтка) розуміє навчальний матеріал і може відтворити фрагмент з нього окремим реченням, будує лише окремі фрагменти висловлювання; лексика граматична будова мовлення бідна й одноманітна; не вміє узагальнити матеріал, не наводить приклади.
110	Абітурієнт (абітурієнтка) розуміє навчальний матеріал і за допомогою екзаменаторів дає відповідь у формі висловлювання (відтворює зміст у певній послідовності, упізнає мовний факт за описом або визначенням), висловлювання не є завершеним, хибує на непослідовність викладу, пропуск фрагментів, важливих для розуміння думки; лексика і граматична будова збіднені; не вміє узагальнити матеріал, не наводить приклади.

115	Абітурієнт (абітурієнтка) має уявлення про зміст питання, може узагальнити незначну його частину , висловлювання характеризується уже певною завершеністю, зв'язністю; проте є недоліки за рядом показників, наприклад: характеризується неповнотою і поверховістю в розкритті теми; порушенням послідовності викладу; не розрізняється основна та другорядна інформація; добір слів не завжди вдалий; не вміє узагальнити матеріал; наводить приклади, використовуючи неправильно побудовані речення.
120	Абітурієнт (абітурієнтка) знає теоретичний зміст питання, переказує окрему його частину , знаходить у тексті окремі приклади відповідно до сформульованого завдання, висловлює оцінювальне судження і доводить його одним-двома аргументами, завершує відповідь простим узагальненням, зміст питання значною мірою розкритий, але трапляються недоліки за низкою показників: відповіді властива поверховість висвітлення теми, основна думка не проглядається, бракує єдності стилю висловлювання; наводить приклади, використовуючи неправильно побудовані речення.
125	Абітурієнт (абітурієнтка) знає теоретичний зміст питання, може переказати значну його частину , з допомогою екзаменаторів акцентує увагу на головних моментах, уміє формулювати думку, встановлює окремі причинно-наслідкові зв'язки, робить теоретичне узагальнення, але не наводить приклади висловлювання характеризується недоліками за кількома показниками: відсутня самостійність суджень, їх аргументованість, добір слів не завжди вдалий; наводить приклади, використовуючи неправильно побудовані речення, але самостійно вноситьправки.
130	Абітурієнт (абітурієнтка) знає теоретичний зміст питання, може переказати значну його частину , з допомогою екзаменаторів акцентує увагу на головних моментах, уміє формулювати думку, встановлює окремі причинно-наслідкові зв'язки, робить теоретичне узагальнення з прикладами , висловлювання характеризується недоліками за кількома показниками: відсутня самостійність суджень, їх аргументованість, добір слів не завжди вдалий; наводить приклади, використовуючи неправильно побудовані речення, але самостійно вноситьправки.
135	Абітурієнт (абітурієнтка) володіє матеріалом і навичками аналізу , самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст, вдало добираються лексичні засоби, але в роботі є недоліки, наприклад: відхилення від теми, порушення послідовності її викладу; основна думка не аргументується, наводить приклади, використовуючи неправильно побудовані речення, але самостійно вноситьправки; приклади є цитатами з творів художньої літератури.
140	Абітурієнт (абітурієнтка) володіє матеріалом , за зразком аналізує запропонований екзаменаторами текст, виправляє допущені помилки , добирає докази на підтвердження висловленої думки, самостійно будує достатньо повне, осмислене, самостійно і в цілому висловлювання , проте трапляються ще недоліки; наводить приклади, використовуючи неправильно побудовані речення, але самостійно вноситьправки; приклади є цитатами з творів художньої літератури.
145	Абітурієнт (абітурієнтка) володіє матеріалом та навичками детального аналізу запропонованого тексту, застосовує теорію в конкретних ситуаціях, демонструє правильне застосування матеріалу, складає порівняльні характеристики , добирає аргументи на підтвердження власних міркувань, самостійно будує, повний, логічно викладений текст, правда бракує послідовності викладу ; розкриває тему, вдало добирає лексичні засоби, однак припускається окремих недоліків: здебільшого це відсутність виразної особистісної позиції чи належної її аргументації; наводить

	<i>приклади, використовуючи неправильно побудовані речення, але самостійно вносить поправки; приклади є цитатами з творів художньої літератури.</i>
150	Абітурієнт (абітурієнтка) <i>володіє матеріалом та навичками детального аналізу запропонованого тексту, застосовує теорію в конкретних ситуаціях, демонструє правильне застосування матеріалу, складає порівняльні характеристики, добирає аргументи на підтвердження власних міркувань, самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст</i> ; розкриває тему, вдало добирає лексичні засоби, однак припускається окремих недоліків: здебільшого це відсутність виразної особистісної позиції чи належної її аргументації; наводить приклади, <i>використовуючи неправильно побудовані речення, але самостійно вносить поправки</i> ; приклади є цитатами з творів художньої літератури.
155	Абітурієнт (абітурієнтка) <i>володіє теоретичним матеріалом та навичками детального аналізу запропонованого тексту, виявляє початкові творчі здібності</i> , самостійно оцінює мовні явища, <i>систематизує, узагальнює дібраний матеріал, та не вистарчає творчого підходу до наведення прикладів</i> , будує послідовний, повний текст, урахує комунікативне завдання, висловлює власну думку, певним чином аргументує різні погляди на теоретичний матеріал; <i>висловлювання відзначається багатством словника, хоча є неточності з граматичною правильністю, додержанням стильової єдності і виразності тексту</i> ; наводить приклади, <i>що є цитатами з творів художньої літератури, але вони не є точно відтвореними.</i>
160	Абітурієнт (абітурієнтка) <i>володіє теоретичним матеріалом та навичками детального аналізу запропонованого тексту, виявляє початкові творчі здібності</i> , самостійно оцінює мовні явища, <i>систематизує, узагальнює та творчо використовує дібраний матеріал</i> , будує послідовний, повний текст, урахує комунікативне завдання, висловлює власну думку, певним чином аргументує різні погляди на теоретичний матеріал; <i>висловлювання відзначається багатством словника, хоча є неточності з граматичною правильністю, додержанням стильової єдності і виразності тексту</i> ; наводить приклади, <i>що є цитатами з творів художньої літератури, але вони не є точно відтвореними.</i>
165	Абітурієнт (абітурієнтка) <i>володіє теоретичним матеріалом та навичками детального аналізу запропонованого тексту, виявляє початкові творчі здібності</i> , самостійно оцінює мовні явища, <i>систематизує, узагальнює та творчо використовує дібраний матеріал</i> , будує послідовний, повний текст, урахує комунікативне завдання, висловлює власну думку, певним чином аргументує різні погляди на теоретичний матеріал; <i>висловлювання відзначається багатством словника, граматичною правильністю, додержанням стильової єдності і виразності тексту</i> ; наводить приклади, <i>що є цитатами з творів художньої літератури, але вони не є точно відтвореними.</i>
170	Абітурієнт (абітурієнтка) <u>на високому рівні</u> <i>володіє матеріалом, вміннями і навичками детального аналізу запропонованого тексту, використовує засвоєні факти для виконання нестандартних завдань</i> , самостійно формулює проблему й вирішує шляхи її розв'язання, будує послідовний, повний текст, <i>висловлює власні думки, самостійно оцінює мовні явища, добирає точні, але не завжди переконливі докази для обґрунтування тієї чи іншої позиції, висловлювання в цілому відзначається багатством словника, але неточностями у слововживаннях (слова-паразити, тавтологія), стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю</i> ; наводить приклади (не систематично), <i>що є цитатами з творів художньої літератури.</i>

175	Абітурієнт (абітурієнтка) <u>на високому рівні</u> володіє матеріалом, вміннями й навичками детального аналізу запропонованого тексту, використовує засвоєні факти для виконання <u>нестандартних завдань</u> , самостійно формулює проблему й вирішує шляхи її розв'язання, будує послідовний, повний текст, висловлює власні думки, самостійно оцінює мовні явища, добирає точні, але не завжди переконливі докази для обґрунтування тієї чи іншої позиції, висловлювання в цілому відзначається багатством словника, <u>але неточностями у слововживанні</u> (слова-паразити), стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю; наводить приклади (не систематично), що є цитатами з творів художньої літератури.
180	Абітурієнт (абітурієнтка) <u>на високому рівні</u> володіє матеріалом, вміннями й навичками детального аналізу запропонованого тексту, використовує засвоєні факти для виконання <u>нестандартних завдань</u> , самостійно формулює проблему й вирішує шляхи її розв'язання, будує послідовний, повний текст, висловлює власні думки, самостійно оцінює мовні явища, добирає точні, але не завжди переконливі докази для обґрунтування тієї чи іншої позиції, висловлювання в цілому відзначається багатством словника, <u>точністю слововживання</u> , стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю; наводить приклади (не систематично), що є цитатами з творів художньої літератури.
185	Абітурієнт (абітурієнтка) <u>на високому рівні</u> володіє матеріалом, вміннями й навичками детального аналізу запропонованого тексту, використовує засвоєні факти для виконання <u>нестандартних завдань</u> , самостійно формулює проблему й вирішує шляхи її розв'язання, будує послідовний, повний текст, висловлює власні думки, самостійно оцінює мовні явища, <u>добирає завжди переконливі докази</u> для обґрунтування тієї чи іншої позиції, висловлювання в цілому відзначається багатством словника, <u>точністю слововживання</u> , стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю; наводить приклади (не систематично), що є цитатами з творів художньої літератури.
190	Абітурієнт (абітурієнтка) <u>вільно</u> володіє матеріалом та навичками аналізу тексту, <u>виявляє особливі творчі здібності</u> та здатність до оригінальних рішень різноманітних навчальних завдань, до перенесення набутих знань та вмінь на нестандартні ситуації, самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою висловлювання відповідно до мовленнєвої ситуації; аналізує різні погляди на той самий предмет, <u>добирає переконливі аргументи на користь тієї чи іншої позиції</u> , висловлювання відзначається багатством слововживання, (але інколи є помилки з повторюванням однотипних прикладів та неточне цитування з текстів речень на підтвердження теоретичних засад), граматичною <u>правильністю</u> ; <u>завжди наводить точно цитати з творів художньої літератури</u> на підтвердження того чи іншого правила.
195	Абітурієнт (абітурієнтка) <u>вільно</u> володіє матеріалом та навичками аналізу тексту, <u>виявляє особливі творчі здібності</u> та здатність до оригінальних рішень різноманітних навчальних завдань, до перенесення набутих знань та вмінь на нестандартні ситуації, самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою висловлювання відповідно до мовленнєвої ситуації; аналізує різні погляди на той самий предмет, <u>добирає переконливі аргументи на користь тієї чи іншої позиції</u> , усвідомлює <u>можливості використання тієї чи іншої інформації для розв'язання певних життєвих проблем</u> ; висловлювання відзначається багатством слововживання, (але інколи є помилки з повторюванням однотипних прикладів, хоча наявне цитування з текстів речень на підтвердження теоретичних засад), граматичною <u>правильністю</u> ; <u>завжди наводить точно цитати з творів художньої літератури на підтвердження правила</u> .

200	Абітурієнт (абітурієнтка) <u>вільно володіє матеріалом та навичками аналізу тексту, виявляє особливі творчі здібності та здатність до оригінальних рішень різноманітних навчальних завдань, до перенесення набутих знань та вмінь на нестандартні ситуації, самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою висловлювання відповідно до мовленнєвої ситуації</u> ; аналізує різні погляди на той самий предмет, <u>добирає переконливі аргументи на користь тієї чи іншої позиції</u> ; усвідомлює можливості використання тієї чи іншої інформації для розв'язання певних життєвих проблем; висловлювання відзначається багатством слововживання (<u>є різнотипні приклади, наявне цитування з текстів речень на підтвердження теоретичних засад</u>), граматичною правильністю; <u>завжди наводить точно цитати з творів художньої літератури на підтвердження того чи іншого правила.</u>
-----	--

При підготовці завдань для співбесіди реалізовано такі вимоги:

- цілісність, зрозумілість і доступність їх змісту абітурієнтам;
- питання з проблемними завданнями на орфограми й пунктограми відповідно до чинної програми;
- відображення в питаннях співбесіди основних тенденцій розвитку сучасної української мови, відповідність її нормам.

Методика проведення співбесіди з української мови

Співбесіда складається із питань на володіння абітурієнтом знаннями про орфографію, морфологію, синтаксис та пунктуацію української мови.

Пам'ятка для вступників «Як готуватись до співбесіди»

Готуючись до співбесіди з української мови, візьміть до уваги кілька порад.

Ретельно повторіть вивчені фонетичні, орфографічні й пунктуаційні правила та винятки з них, адже питання може містити будь-які орфограми і пунктограми, засвоєні вами в 9-му та попередніх класах.

Критично і вдумливо проаналізуйте орфографічні й пунктуаційні помилки, яких найчастіше припускалися.

Поміркуйте, чим саме вони спричинені (можливо, неухважністю, а може, ви не знаєте відповідного правила чи плутаєте його з іншим тощо). Визначивши причину, легше запобігти помилці.

Пам'ятайте, що існують такі правила орфографії, які розходяться з правилами орфоєпії: чується [с тобою], а пишеться з **тобою**, відповідно: [ми^е луйе^с:а] – **милується**, [зустр'ічайуц':а] – **зустрічаються** тощо. Ці орфограми пишуться за морфологічним принципом. У таких випадках треба добре знати будову слова, словотвір, частини мови, систему відмінювання й дієвідмінювання.

Програма співбесіди з української мови для вступників до Фахового коледжу «Освіта» містить розділи граматики відповідно до програми з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів. У програмі послідовно подано зміст навчального матеріалу з основних розділів мови за курси 5-9 класів.

Фонетика і графіка. Орфоєпія і орфографія

Звуки мови. Голосні і приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінки і глухі. Букви й інші графічні засоби. Український алфавіт. Співвідношення звуків і букв.

Звукове значення букв **я, ю, є, ї, ш** та буквосполучень **дз, дж**. Склад. Наголос.

Ненаголошені голосні, їх вимова і позначення на письмі. Вимова приголосних звуків та позначення їх на письмі. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші чергування голосних і приголосних звуків. Орфограми. Орфографічна помилка. Принципи української орфографії. Правила вживання апострофа, м'якого знака. Позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових приголосних звуків. Написання слів іншомовного походження.

Спільнокореневі слова і форми слова. Основа слова і закінчення змінних слів. Вимова і написання префіксів з- (зі-, с-), роз-, без-, пре-, при-, прі-. Змінювання і творення слів. Правопис складних і складноскорочених слів.

Лексикологія і фразеологія

Поняття про лексику. Лексичне значення слова. Однозначні і багатозначні слова. Пряме і переносне значення слів. Синоніми, антоніми, омоніми. Стилїстична диференціація української лексики. Запозичені слова. Застарілі слова. Неологізми. Поняття про фразеологізми. Фразеологізми в ролі членів речення.

Морфологія і орфографія

Поняття про самостійні та службові частини мови.

Іменник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Назви істот і неістот, загальні і власні назви. Рід, число, відмінок іменників. Відміни іменників. Невідмінювані іменники. Способи творення іменників. Правопис відмінкових закінчень іменників. Правопис найуживаніших суфіксів. Велика буква у власних назвах.

Прикметник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Якісні, відносні та присвійні прикметники. Повні і короткі форми прикметників. Ступені порівняння прикметників, їх утворення. Відмінювання прикметників. Способи творення прикметників. Правопис відмінкових закінчень і найуживаніших суфіксів прикметників. Написання складних прикметників.

Числівник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Числівники кількісні (власне кількісні, неозначено-кількісні, дробові, збірні) і порядкові. Числівники прості, складні і складені. Відмінювання кількісних і порядкових числівників. Правопис числівників.

Займенник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників. Відмінювання займенників. Правопис займенників.

Дієслово як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Неозначена форма дієслова. Способи дієслова (дійсний, умовний, наказовий). Види дієслів (доконаний і недоконаний). Часи дієслів. Дієслова I і II дієвідмін. Особа і число. Безособові дієслова. Способи творення дієслів. Правопис дієслів.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні і пасивні дієприкметники, їх творення. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові дієслівні форми на **-но**, **-то**. Правопис дієприкметників.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки і синтаксична роль. Дієприслівники недоконаного і доконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот. Правопис дієприслівників.

Прислівник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників. Ступені порівняння прислівників. Способи їх

творення. Правопис прислівників.

Прийменник як службова частина мови. Непохідні і похідні прийменники.

Правопис прийменників разом, окремо і через дефіс.

Сполучник як службова частина мови. Сполучники сурядності і підрядності.

Групи сполучників за будовою. Правопис сполучників разом і окремо.

Частка як службова частина мови. Формотворчі, словотворчі та модальні частки.

Написання часток. **Не і ні** з різними частинами мови.

Вигук як частина мови. Правопис вигуків.

Синтаксис і пунктуація

Словосполучення. Будова і типи словосполучень за способом вираження головного слова.

Просте речення. Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, спонукальні. Окличні речення. Члени речення (підмет і присудок; додаток, означення, обставини), способи їх вираження та різновиди. Прикладка як різновид означення. Порівняльний зворот. Розділові знаки в кінці речення. Тире між підметом і присудком. Розділові знаки при прикладках і порівняльних зворотах. Речення двоскладні і односкладні. Різновиди односкладних речень. Повні неповні речення. Тире в неповних реченнях. Однорідні члени речення. Узагальнювальне слово при однорідних членах речення. Однорідні й неоднорідні означення. Розділові знаки при однорідних членах речення. Звертання і вставні слова (словосполучення, речення). Розділові знаки при них. Відокремлені другорядні члени речення (в тому числі уточнювальні). Розділові знаки при відокремлених членах.

Складне речення, його типи. Складносурядне речення. Складнопірядне речення із сполучниками і сполучними словами. Основні види пірядних речень. Складне речення з кількома пірядними. Розділові знаки в складносурядному і складнопірядному реченнях. Безсполучникове складне речення. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні. Складне речення з різними видами зв'язку, розділові знаки в ньому. Пряма й непряма мова. Цитата. Діалог. Розділові знаки при прямій мові, цитаті, діалозі.

Відомості про мовлення

Поняття про спілкування і мовлення. Основні вимоги до мовлення: змістовність, послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність. Мовленнєві помилки. Поняття про текст. Мовні засоби зв'язку речень у тексті. Поняття про стилі мовлення: розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий і публіцистичний. Поняття про типи мовлення: розповідь, опис, роздум.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Рекомендована література для підготовки до вступного екзамену з української мови

1. Авраменко О., Блажко М. Українська мова та література. І частина. Довідник. Завдання в тестовій формі. – К.: Грамота, 2019. – 496 с.
2. Білецька О. Українська мова. Комплексна підготовка до ЗНО та ДПА. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2019. – 592 с.
3. Глазова О.П. Українська мова для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. // О.П. Глазова. – К. :Освіта. 2014. – 239 с.
4. Дорошенко Т.С., Череп І.А. Сучасний український правопис. – Х. : Торсінг плюс, 211 – 320с.
5. Заболотний О.В. Рідна мова: підручн. для 9 кл. загально світ. навч. закл. О.В.Заболотний. В.В.Заболотний. – К. : Генеза, 2009. – 238 с.
6. **Новий** Український правопис: коментарі, завдання та вправи. 5-11 класи [Текст] /упоряд.
7. О. Г. Куцієнко. – Х. : Вид.група «Основа», 2019. – 175, [1] с. : табл. – (Серія «Бібліотечка школяра»).
8. Олійник О.Б. Українська мова : підручник для 6 кл. середньої школи. – К.: Вікторія,2003. – 400 с.
9. Олійник О.Б. Українська мова : підручник для 7 кл. середньої школи. – К.: Вікторія,1999. – 364 с.
10. Олійник О.Б. Українська мова : підручник для 8 кл. середньої школи. – К.: Вікторія,2004. – 288 с.
11. *Українська без помилок. Говоримо і пишемо правильно. Сучасний довідник з урахуванням останніх змін у правописі і мовленні* / укл. О. М. Журенко. – Х. : КК «КСД», 2015.
12. Шелехова Г.Т., Остаф Я.І., Скуратівський Л.В. Рідна мова: підручник для 9 кл. – 4-тевид. – К.: Освіта, 2006. – 254 с.

13. *Українська мова: структурований практикум з орфографії* / З. С. Сікорська, І. В. Магрицька, А. О. Панченков. – К. : А. С. К., 2005.
14. Шевелева Л. А. *Український правопис у таблицях*. - Харків: Світ дитинства, 1998.
15. Фурдуй М. І. *Українська мова. Практикум з правопису*. - К.: Либідь, 2004.
16. Пазяк О. М. *Українська мова: Практикум*. - К.: Либідь, 2001. 5 *Український правопис*. -К.: Наукова думка, 1994.
17. Шевчук С. В. *Українська мова 10-11 кл. Збірник диктантів*. - К.: Вища школа, 1999.
18. Чукіна В. Ф. *Граматика української мови в таблицях і схемах*. - К.: Логос, 1997.
19. Глазова О. П. *Українська орфографія: тренувальні вправи, контрольні завдання, диктант*. - Харків, 2004.